

היתר העומר - 2.

1. What is the difference between the first set of explanations in the Gemara, and those that move towards "mitzvah"?
2. See Tosafot on ד"ה והא, and Tosafot on 5b, and the Yerushalmi for different understandings of the nature of the prohibition.

תוספות מסכת מנחות דף ה עמוד ב

האיר המזרח מתיר - וא"ת נהי דמתיר הלאו עשה מיהא איכא כדמוכח לקמן בפרק רבי ישמעאל (דף סח. ושם) דעד הביאכם את קרבן אלהיכם למצוה ומיהו קשיא בההיא שמעתא גופא דפריך מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואי ס"ד מצוה משום מצוה ליקו וליגזור מאי קושיא אמאי לא נגזור משום עשה אפילו באיסור הכנה דרבנן אשכחן בפ"ק דביצה (דף ה:) דגזרינן שמא יבנה בית המקדש לפיכך נראה דאינו אלא מצוה מן המובחר בעלמא ואפילו עשה ליכא.

תלמוד ירושלמי מסכת חלה פרק א הלכה א

ואסורין בחדש מלפני הפסח. אית תניי תניי מלפני הפסח ואית תניי תניי מלפני העומר. מ"ד מלפני הפסח מסייע לר' יוחנן מ"ד מלפני העומר מסייע לחזקיה דא"ר יונה בשם חזקיה בשעת הקרבן מתיר שלא בשע' הקרבן היום מתיר. ר' יוסי בשם חזקי' בשעת הקרבן מתיר. מודה חזקיה שלא בשעת הקרבן היום מתיר. ר' יוחנן אמר בין בשעת הקרבן בין שלא בשעת הקרבן היום מתיר א"ר הילא טעמא דרבי יוחנן [ויקרא כג יד] עד עצם היום הזה מלמד שהיום מתיר. יכול אפי' בשעת הקרבן ת"ל [ויקרא כג יד] עד הביאכם את קרבן אלהיכם יכול הבאה ממש ת"ל עד עצם היום הזה. הא כיצד טול מבנתיים זמן הבאה. מודה ר' יוחנן באיסור שהוא אסור. איסורו מהו רבי ירמיה אמר איסורו דבר תורה רבי יונה ורבי יוסי תרוויהון אמרין איסורו מדבריהן. א"ר יוסי מיליהון דרבנן מסייעין לן [דף ג עמוד ב] דתנינן תמן אין מביאין מנחות ובכורי' ומנחת בהמה קודם לעומר. ואם הביא פסול. ואמר רבי יהושע דרומיא רבי יונה רבי אימי בשם רבי יוחנן לא שנו אלא שלשה עשר וארבעה עשר וחמשה עשר הא ששה עשר עבר והביא כשר. אין תימר איסורו ד"ת היא לא שנייא. היא שלשה עשר היא ארבעה עשר היא חמשה עשר היא ששה עשר עבר והביא פסול. ועוד מן הדא דא"ר זעירא (על ידי) [עלי'] דרב בר (בי) דעתון דבנוי דרבי חייא (בר) רבה הוא סבר כוותהון אין תימר איסורו ד"ת רב בר דעתיה דרבי יוחנן [הוא]: והתנינן משחרב ב"ה התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור. אין תימר איסורו ד"ת נחא אין תימר איסורו מדבריהן יש תקנה אחר התקנה. א"ר יוסי בי רבי בון מפני [דף ד עמוד א] הרחוקין. רבי ירמיה בשם רבי חייא בין בשעת הקרבן בין שלא בשעת הקרבן היום מתיר. אמר רבי הונא מתניתא דחזקיה פליגא עלוי. [ויקרא כג יד] עד עצם היום הזה מלמד שהיום מתיר. יכול אפילו בשעת הקרבן ת"ל [ויקרא כג יד] עד הביאכם את קרבן אלהיכם. והתנינן משחרב בית המקדש התקין ר"י [ב"ז] שיהא יום הנף כולו אסור. א"ר יונה איתתבת קומי רבי ירמיה ואמר אין יסבור רבי חזקיה כרבי יודא דרבי יהודא אמר והלא מן התורה אסור.

3. Side issue: Is the nature of the Issur Different for Barley and other grain?

דף על הדף מסכת מנחות דף סח עמוד א

בגמ': כתיב עד הביאכם וכתוב עד עצם היום הזה, הא כיצד, כאן בזמן שביהמ"ק קיים, כאן בזמן שאין ביהמ"ק קיים וכו'.

הגאון הכלי חמדה זצ"ל בספרו (פר' שלח ע' 20) מביא מדברי הגאון הצפנת פענח זצ"ל שכתב לחדש (בפ"י מהל' מאכלות אסורות הלכה ב'): דאע"ג דכל ה' מינים אסורים בחדש מה"ת, מ"מ בשעורין יש איסור נוסף, דהוא איסור טבל, כיון שמקריב העומר ממנו, הרי הוא טובל ואסור בהנאה של כילוי, ועיי"ש שהוכיח כן מלשון רש"י ותוס' פסחים (דף כ"ג) בהא דקוצר לשחת ומאכיל לבהמה שכתבו: אף "חטיין" גמורין ע"י קיטוף, ומדלא נקטו שעורין אלא חטין, נראה דשעורין אסור בהנאה של כילוי דהן טובלין, והוא חידוש דין ע"כ.

והקשה עליו הכלי חמדה מהגמ' כאן הנ"ל, דאי כדבריו, אמאי לא נימא דהא דהאיר המזרח מתיר היינו איסור חדש מכל המינים שאין מביאין מהם העומר, אמנם משעורין שמביאין מהם העומר, אינו מותר אלא בהקרבת העומר, ומוכח מזה היפוך דבריו, דאין חילוק בין שעורין לשאר המינים.

אך יש ליישב זאת, דנראה פשוט דזה מודה הרב הצפנת פענח הנ"ל, דכיון דטובלת הרי תלי' בהפרשה, וא"כ נראה דאיסור זה שיש על השעורין מצד שהוא טבל, מותר מיד לאחר שקצרוהו לעומר, דהרי בזה שקוצרים תבואה מיוחדת להעומר, הרי מפרישין את זה לעומר, וממילא פקע איסור טבל מכל השעורין, ולכן לא צריך בזה עד הביאכם ע"כ.